

ENCYCLOPEDIË VAN DE WERELDRELIGIES. Christendom, Jodendom, Hindoeïsme, Boeddhisme, Islam en aanverwante stromingen; door Y. Michon (hoofred.), D. Valk (eindred.), M. van Amsterdam, M. van Leeuwen, L. Diepgrond, H. Zuidervaart (red.). Tirion, Baarn, 1999. 560 p., f 149,50. ISBN 90-5121-801-x.

Vijf jaar lang verzamelde een deskundige internationale redactie uitgebreide informatie over de wereldgodsdiensten en ontsloot deze middels ruim 2500 trefwoorden en ongeveer 500 illustraties in de nieuwe 'Encyclopedie van de wereldreligies'. Een degelijk en zorgvuldig uitgegeven boekwerk dat met zijn 560 bladzijden en ruim twee kilo gewicht op de boekenplank drukt. Uitgeverij Tirion beijverde zich voor de Nederlandse editie van deze internationale publikatie, die gedragen werd door nog drie andere uitgeverij (Concord Reference, New York; The National Encyclopedie, Atlanta; Rencontre International, Genève) en waaraan adviseurs en medewerkers van verschillende internationale instituten en universiteiten hun medewerking verleenden.

Wie in een encyclopedie met 2500 trefwoorden (van 'aalmoes' tot 'Zoroastrianisme') zoekt naar de gewenste informatie, zal niet gauw misgrijpen, zelfs niet onder de Q, X en Y. Ook deze encyclopedie vormt hierop geen uitzondering. Al bladerend valt echter wel een aantal zaken op.

Allereerst: een 13 bladzijden tellend register dat verwijst naar de afzonderlijke lemmata en illustraties. Vervolgens: de volledige tekst van de evangeliën (p. 464-547) in de vertaling van de Groot Nieuws Bijbel (Van de koran is overigens slechts een kleine bloemlezing van 10 pagina's opgenomen, terwijl teksten uit de veda's - de basisliteratuur van het hindoeïsme - helemaal ontbreken.) Verder: de tekst van het zogenaamde Thomasevangelie (p. 434-439) en tenslotte een aantal 'specials' rond onderwerpen als altaar, begrafenissen, kathedraal, sabbat (Helaas verwijzen de paginacijfers in de inhoudsopgave vijf maal naar een onjuiste bladzijde.)

Over de functionaliteit en relevantie van sommige trefwoorden (zoals bijvoorbeeld 'aardmannetjes', 'dweperij') valt te twisten; m.i. hoort dit soort trefwoorden niet in een dergelijk naslagwerk thuis. Van andere trefwoorden is de omschrijving nogal dubieus of eenzijdig. Een enkel voorbeeld ter illustratie. Zo luidt de omschrijving van 'actieve mis' (p. 16): "Nieuwe term voor een mis waaraan de gelovigen meer actief deelnemen. Hierbij wordt meestal de nadruk gelegd op de spontaniteit en improvisatie, bijvoorbeeld dialoog-preken, dans en voorlezen uit de krant." De vermelding dat deze vorm van liturgie op verzet stuit bij officiële kerkelijke instanties lijkt me overbodig. Bovendien vraag ik me af, waar in de r.-k. of p.-c. traditie deze liturgische uitingsvormen gepraktiseerd worden. Onder 'onthouding' (p. 357) wordt verwezen naar de code van de canonieke wet, waarin staat dat men zich "op elke vrijdag van het jaar moet onthouden van het eten van vlees of ander voedsel volgens voorschrift van de conferentie van bisschoppen." Inderdaad stáát het er zo in het kerkelijk wetboek (can. 1251); maar nog afgezien van het weinig realistisch praktijkgehalte van deze omschrijving, zou er rond dit item toch wel iets meer en iets te zeggen zijn geweest. 'Vasten' biedt geen oplossing, want dit is geen trefwoord (ramadan overigens wel). Wie verwacht onder 'adventskrans' (p. 20) een beschrijving te vinden van een groen symbool in de weken vóór kerst, wordt op een heel ander spoor gezet: want een adventskrans is een "vorm van gebed waarbij emoties of gevoelens op een positieve manier worden gebruikt om het hart van God te verheugen met woorden en zwijgende uitdrukkingen van liefhebbende devotie. Het wordt vaak een gebed uit het hart genoemd." En bij de omschrijving van wat een 'ziel' is (p. 460-461) raakte ik echt het spoor helemaal bijster.

In een encyclopedie met 2500 trefwoorden vind je natuurlijk veel, maar ook weer niet alles. Altaarbrood, belijdenis, Franciscus wél; hostie, vormsel en Zonnelied niet. Kapelaan, imam, rabbi, paus, kardinaal en bisschop wél; maar dominee en pandit zijn afwezig. Mont St. Michel en Stonehenge wél, Taizé en Carnac niet. Pausen als Adrianus (I-VI) en Benedictus (I-XV) wél, maar Piusen en JPI niet. Allegorische en anagogische exegese wél, maar politieke of psycho-analytische bijbeluitleg niet. Ook voor de Acht Mei Beweging kun je in deze encyclopedie niet terecht, maar ook niet voor Opus Dei. En Fatima blijkt alleen de dochter van Mohammed te zijn, en geen bedevaartsoord voor katholieken.

Natuurlijk valt er altijd wel wat aan te merken op zo'n megawerk. Behalve de hierboven genoemde voorbeelden van twijfelachtige omschrijvingen en gemiste items, biedt deze encyclopedie ook ongelofelijk (!) veel informatie. Hiervoor moet echter wel een bedrag van honderdvijftig gulden worden betaald. Dat is niet gering, maar je krijgt er wel een prachtig geïllustreerd en goed verzorgd boek mee in handen.